

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

21. detsember 2016*

Eelotsusetaotlus — Riigiabi — Abi, mida Belgia Kuningriik andis ARCO kontserni rahandusühistutele — Hoiuste tagamise skeemid — Direktiiv 94/19/EÜ — Kohaldamisala — Finantssektoris tegutsevate ühistute füüsilisest isikust partnerite osalusi kaitsev tagatisskeem — Välistamine — ELTL artiklid 107 ja 108 — Komisjoni otsus, millega tunnistatakse abi siseturuga kokkusobimatuks

Kohtuasjas C-76/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Grondwettelijk Hof'i (konstitutsioonikohus, Belgia) 5. veebruari 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. veebruaril 2015, menetluses

Paul Vervloet,

Marc De Wit,

Edgard Timperman,

Godelieve Van Braekel,

Patrick Beckx,

Marc De Schryver,

Guy Deneire,

Steve Van Hoof,

Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fund,

Gemeente Schaarbeek,

Frédéric Ensch Famenne

versus

Ministerraad,

menetluses osalesid:

Arcofin CVBA,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

Arcopar CVBA,

Arcoplus CVBA,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Prechal, A. Rosas (ettekandja), C. Toader ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 6. aprilli 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- P. Vervloet, M. De Wit, E. Timperman, G. Van Braekel, P. Beckx, M. De Schryver, G. Deneire ja S. Van Hoof, esindajad: advocaat K. Geelen, advocaat E. Monard ja advocaat W. Moonen,
- Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fund, esindajad: avocat J. Bourtembourg ja avocat F. Belleflamme,
- Arcofin CVBA, Arcopar CVBA ja Arcoplus CVBA, esindajad: advocaat A. Verlinden, advocaat R. Martens ja advocaat C. Maczkovics,
- Belgia valitsus, esindajad: J.-C. Halleux ja C. Pochet, keda abistasid advocaat S. Ryelandt ja advocaat P. De Bock,
- Euroopa Komisjon, esindajad: P.-J. Loewenthal, L. Flynn ja A. Nijenhuis,

olles 2. juuni 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb esiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiivi 94/19/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta (EÜT 1994, L 135, lk 5; ELT eriväljaanne 06/01, lk 252), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2005. aasta direktiiviga 2005/1/EÜ (ELT 2005, L 79, lk 9; edaspidi „direktiiv 94/19“) artiklite 2 ja 3 tõlgendamist, teiseks komisjoni 3. juuli 2014. aasta otsuse 2014/686/EL, mis käsitleb riigiabi SA.33927 (12/C) (ex 11/NN), mida on andnud Belgia Rahandusühistute füüsilisest isikust partnerite osalusi kaitsev tagatisskeem (ELT 2014, L 284, lk 53, edaspidi „3. juuli 2014. aasta otsus“) kehtivust, ning lisaks ELTL artikli 108 lõike 3 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Paul Vervloeti, Marc De Witi, Edgard Timpermani, Godelieve Van Braekeli, Patrick Beckxi, Marc De Schryveri, Guy Deneire'i, Steve Van Hoofi, Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fundi (pensionide rahastamise asutus), Gemeente Schaarbeeki (Schaerbeeki kommuun, Belgia) ja Frédéric Ensche Famenne'i ning teiselt poolt Ministerraadi (ministrite nõukogu, Belgia) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab küsimust, kas finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osalusi hõlmav tagatisskeem, mis kehtestati 22. veebruari 1998. aasta seaduse, millega kehtestatakse Belgia keskpanga põhikiri (wet tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België, Belgisch Staatsblad, 28.3.1998, lk 9377), mida on muudetud kuninga

3. märtsi 2011. aasta dekreediga, millega rakendatakse finantssektori kontrollstruktuuride arengut (koninklijk besluit betreffende de evolutie van de toezichtsarchitectuur voor de financiële sector, Belgisch Staatsblad, 9.3.2011, lk 15623) (edaspidi „22. veebruari 1998. aasta seadus“), artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punktiga 3, on kooskõlas Belgia põhiseaduses ette nähtud võrdsuse põhimõttega.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 94/19

3. Direktiiv 94/19 tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta direktiiviga 2014/49/EL hoiuste tagamise skeemide kohta (ELT 2014, L 173, lk 149). Kuna kehtetuks tunnistamine jõustus alles 4. juulil 2015, on põhikohtuasjas kohaldatav direktiiv 94/19.

4. Direktiivi 94/19 põhjendused 1, 8, 16 ja 17 olid sõnastatud järgmiselt:

„[EÜ] asutamislepingu eesmärkide kohaselt tuleks krediidasutuste tegevuse kooskõlalist arengut edendada kogu ühenduses, kõrvaldades kõik asutamisoiguse ja teenuste osutamise vabaduse piirangud ning suurendades samas pangandussüsteemi stabiilsust ja hoiustajate kaitset;

[...]

ühtlustumine peab piirduma hoiuste tagamise skeemide põhiosadega ja tagama ühtlustatud miinimumtaseme põhjal arvatud hüvitiste maksmise väga lühikese aja jooksul;

[...]

ühelt poolt ei tohiks käesoleva direktiiviga ette nähtud miinimumkaitsetase jätta liiga suurt osa hoiuseid kaitseta, seda nii tarbijakaitse kui ka rahandussüsteemi stabiilsuse huvides; teiselt poolt ei ole soovitatav kehtestada kogu ühenduses sellist kaitsetaset, mis võib teatavatel juhtudel soodustada krediidasutuste mitteausaldusväärset juhtimist; tuleks arvesse võtta nende kavade rahastamiskulusid; oleks mõistlik määrata ühtlustatud miinimumhüvitise suuruseks 20 000 [eurot]; piiratud üleminekukord võib osutada vajalikuks, et skeemid saaksid seda määra järgida;

mõni liikmesriik pakub hoiustajatele suuremat hoiuste kaitset kui käesoleva direktiiviga ette nähtud ühtlustatud miinimumkaitsetase; ei tundu olevat vajalik nõuda, et selliseid skeeme, millest mõni on [komisjoni 22. detsembri 1986. aasta] soovitus 87/63/EMÜ [mis käsitleb hoiuste tagamise skeemide sisseseedmist ühenduses (EÜT 1987, L 33, lk 16)] kohaselt alles hiljuti sisse seatud, tuleks selles osas muuta“.

5. Direktiivi artikli 1 punktid 1 ja 4 sätestasid:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *hoius* – igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksma, ning igasugune krediidasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat.

Aktsiaid või osakuid Ühendkuningriigi ja Iirimaa elamuhoiupankades, välja arvatud artikliga 2 hõlmatud kapitali iseloomuga ühistud, käsitletakse hoiustena.

Võlakirju, mis vastavad avatud investeerimisfondidega (UCITS) seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamist käsitleva nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiivi 85/611/EMÜ [(EÜT 1985, L 375, lk 3)] artikli 22 lõikes 4 sätestatud tingimustele, ei käsitleta hoiustena.

[...]

[...]

4. *krediidiasutus* – ettevõtja, kelle tegevuseks on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine üldsuselt ja laenu andmine oma huvides“.

6 Direktiivi 94/19 artikkel 2 sätestas:

„Tagatisskeemid ei hüvita järgmist:

[...]

— kõik vahendid, mida määratletakse krediidiasutuste omavahendeid käsitleva nõukogu 17. aprilli 1989. aasta direktiivi 89/299/EMÜ [(EÜT 1989, L 124, lk 16)] artiklis 2 „omavahenditena“;

[...]“.

7 Direktiivi 94/19 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus oli sätestatud:

„Iga liikmesriik tagab ühe või mitme hoiuste tagamise skeemi sisseseadmise ja ametliku tunnustamise oma territooriumil. Ükski [nõukogu 12. detsembri 1977. aasta direktiivi 77/780/EMÜ krediidiasutuste asutamise ja tegevusega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT 1977, L 322, lk 30)] artikli 3 kohaselt asjaomasel liikmesriigis tegevusloa saanud krediidiasutus ei või vastu võtta hoiuseid, kui ta ei kuulu mõnda sellisesse skeemi, välja arvatud teises lõigus ja lõikes 4 sätestatud juhtudel.“

Direktiivid 77/780 ja 89/299

8 Direktiivid 77/780 ja 89/299 tunnistati kehtetuks ja asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta direktiiviga 2000/12/EÜ krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta (EÜT 2000, L 126, lk 1; ELT eriväljaanne 06/03, lk 272), mis tunnistati kehtetuks ja asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta direktiiviga 2006/48/EÜ krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta (ELT 2006, L 177, lk 1), mis omakorda tunnistati kehtetuks ja asendati alates 1. jaanuarist 2014 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiviga 2013/36/EL, mis käsitleb krediidiasutuste tegevuse alustamise tingimusi ning krediidiasutuste ja investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet, millega muudetakse direktiivi 2002/87/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ (ELT 2013, L 176, lk 338).

9 Direktiivi 77/780 artikkel 1 oli sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

— *krediidiasutus* – ettevõtja, kelle tegevuseks on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine üldsuselt ja laenu andmine oma huvides;

[...]“.

10 Direktiivi 89/299 artikli 1 lõige 2 sätestas:

„Käesolevas direktiivis käsitatakse krediidasutusena asutust, mille suhtes kohaldatakse direktiivi [77/780 [...], mida on viimati muudetud nõukogu 27. oktoobri 1986. aasta direktiiviga 86/524/EMÜ (EÜT 1986, L 309, lk 15)].“

11 Direktiivi 89/299 artikkel 2 sätestas:

„1. Arvestades artiklis 6 kehtestatud piiranguid, koosnevad krediidasutuse konsolideerimata omavahendid järgmistest kirjetest:

1) kapital [nõukogu 8. detsembri 1986. aasta] direktiivi 86/635/EMÜ [pankade ja muude rahaasutuste raamatupidamise aastaaruannete ja konsolideeritud aruannete kohta (EÜT 1986, L 372, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 157)] artiklis 22 määratletud tähenduses, kuivõrd see on sissemakstud, ning aazio, välja arvatud kumulatiivsed eelisaktsiad;

[...]“.

Direktiiv 2006/48

12 Direktiivi 2006/48, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/111/EÜ (ELT 2009, L 302, lk 97), 7. detsembril 2009 jõustunud redaktsiooni (edaspidi „direktiiv 2006/48“) artikkel 4 sätestas:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „krediidasutus“ – ettevõtja, kelle tegevus on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine avalikkuselt ning oma arvel ja nimel laenu andmine;

[...]“.

13 Direktiivi 2006/48 artikli 57 esimene lõik nägi ette:

„Arvestades artiklis 66 kehtestatud piiranguid, koosnevad krediidasutuse konsolideerimata omavahendid järgmistest kirjetest:

a) kapital direktiivi 86/635/EMÜ artiklis 22 määratletud tähenduses, kuivõrd see on sissemakstud, ja sellega seotud aazio; see katab tegevuse jätkumise kahtluse korral täielikult kahjud ning reastatakse pankroti või likvideerimise korral kõigi teiste nõuete järele;

[...]“.

Direktiiv 86/635

14 Direktiivi 86/635 artikkel 22 „Passiva: kirje 9 – märgitud kapital“ on sõnastatud järgmiselt:

„See kirje hõlmab olenemata tegelikust nimetusest kõik summad, mida kooskõlas asjaomase krediidasutuse õigusliku struktuuriga käsitletakse siseriiklikus õiguses omakapitalina, mille on märkinud osanikud või aktsionärid või muud omanikud.“

Belgia õigus

15 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõige 1 sätestab:

„Kuningas võib pärast seda, kui pank on avaldanud arvamust, et finantsturge tabab äkiline kriis või on olemas süsteemse kriisi tõsine oht, kriisi ulatuse või tagajärgede piiramiseks:

- 1) võtta vastu määrusi, mis täiendavad või kehtestavad erandi 9. juuli 1975. aasta seadusest, mis käsitleb kindlustusettevõtjaid, 2. jaanuari 1991. aasta seadusest, mis käsitleb riigivõlakirjade turgu ja rahapoliitika instrumente, 22. märtsi 1993. aasta seadusest, mis käsitleb krediitiasutuste staatust ja järelevalvet, 6. aprilli 1995. aasta seadusest, mis käsitleb investeerimisühingute staatust ja järelevalvet, 2. augusti 2002. aasta seadusest, mis käsitleb finantssektori ja finantsteenuste järelevalvet, äriseadustiku III osa II peatüki III jaotise VIII raamatust, ning kuninga dekreedist nr 62, mis käsitleb vahetatavate finantsinstrumentide deponeerimist ja neid instrumente puudutavate tehingute lõpetamist kooskõlas kuninga 27. jaanuari 2004. aasta dekreediga;
- 2) näha ette süsteemi, millega antakse riigi tagatis kohustustele, mille on võtnud eespool nimetatud seaduste alusel järelevalve all olevad asutused, kelle tema kindlaks määrab, või riigi tagatis nende asutuste teatavatele nõuetele;
- 3) näha ette süsteemi – vajaduse korral punkti 1 kohaselt vastu võetavate määrustega –, mille eesmärk on anda füüsilisest isikust partneritele riigi tagatis nende osaluse hüvitamiseks nende ühistute kapitalis, millel on tegevusloa vastavalt kuninga 8. jaanuari 1962. aasta dekreedile, milles on kindlaks määratud loa andmise tingimused riiklikele ühistute liitudele ja ühistutele, mis on eespool nimetatud seaduse alusel järelevalve all või mis on investeerinud vähemalt poole oma varast sellistesse asutustesse;

[...]“.

16 Kuninga 14. novembri 2008. aasta dekreediga, mis käsitleb 15. oktoobri 2008. aasta seaduse rakendamist, mis puudutab meetmeid, millega edendatakse finantsstabiilsust ja kehtestatakse eelkõige riigitagatis finantsstabiilsuse raames antud laenudele ja tehtud tehingutele osas, mis puudutab hoiuste kaitset, elukindlustusi ja tegevusloaga ühistute kapitali, ning millega muudetakse 2. augusti 2002. aasta seadust, mis käsitleb finantssektori ja finantsteenuste järelevalvet (koninklijk besluit tot uitvoering van de wet van 15 oktober 2008 houdende maatregelen ter bevordering van de financiële stabiliteit en inzonderheid tot instelling van een staatsgarantie voor verstrekte kredieten en andere verrichtingen in het kader van de financiële stabiliteit, voor wat betreft de bescherming van de deposito's, de levensverzekeringen en het kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen, en tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, Belgisch Staatsblad, 17.11.2008, lk 61285), mida on muudetud kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreediga (koninklijk besluit, Belgisch Staatsblad, 12.10.2011, lk 62641) (edaspidi „kuninga 14. novembri 2008. aasta dekreet“) artikkel 3 sätestab:

„Caisse des Dépôts et Consignations'i [avaliku sektori üksus] juurde luuakse fond nimetusega „hoiuste, elukindlustuse ja tegevusloaga ühistute kapitali kaitsmise erifond“.

Kuningas määrab esimeses lõigus nimetatud fondi korralduse ja tegutsemise.“

17 Kuninga 14. novembri 2008. aasta dekreediga artikli 4 lõikes 3 on sätestatud:

„Fondis võivad oma taotluse korral osaleda ühistud vastavalt kuninga 8. jaanuari 1962. aasta dekreedile, milles on kindlaks määratud loa andmise tingimused riiklikele ühistute liitudele ja ühistutele, kes on 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõikes 2 nimetatud järelevalve all olevad asutused või kes on otseselt või kaudselt investeerinud vähemalt poole oma varast sellistesse asutustesse.

Esimeses lõigus märgitud taotlus tuleb saata tähitud postiga rahandusministrile.

[...]“.

- 18 Kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreeidi, millega antakse tagatis, et kaitsta tegevusloaga ühistute kapitali (koninklijk besluit tot toekenning van een garantie tot bescherming van het kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen, Belgisch Staatsblad, 18.11.2011, lk 68640; edaspidi „kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreet“), artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Kuninga 14. novembri 2008. aasta dekreeidi artikli 4 lõike 3 alusel rahuldada tegevusloaga ühistute kapitali kaitsmise taotlus järgmiste ühistute osas:

— [Arcopar]

— [Arcofin]

— [Arcoplus].

[...]“.

- 19 Kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreeidi artikli 3 kohaselt jõustus dekreet 14. oktoobril 2011.

3. juuli 2014. aasta otsus

- 20 Euroopa Komisjon märgib 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjenduses 1, et 7. novembri 2011. aasta kirjas „teatas Belgia komisjonile, et on võtnud kasutusele tagatisskeemi [...], mis kaitseb füüsilisest isikust partnerite osalusi sellistes tegevusloa saanud ühistutes, kelle usaldatavusnõuete täitmise üle teostab järelevalvet Belgia keskpank või mis on investeerinud vähemalt poole oma varast sellise järelevalve all olevasse asutusse (edaspidi „rahandusühistud“).

- 21 Nimetatud otsuse põhjendus 8 on osa „Teatatud meetme tausta“ kirjeldusest komisjoni poolt. Selles on märgitud:

„30. septembril 2008 oli Dexia teatanud kapitali suurendamisest 6,4 miljardi euro võrra, milles osalesid olemasolevad äriühingu aktsionärid (sealhulgas Arco) ning Belgia, Prantsusmaa ja Luksemburgi ametiasutused. Dexiale 2008. aastal riigiabi andmise küsimuses pädev tollane Belgia rahandusminister on Dexia pankroti asjaolusid uuriva Belgia parlamendi erikomisjoni [...] ees selgitanud, et pärast seda, kui oli taotletud meetme võtmist Arco kasuks, tehti 2008. aasta septembris/oktoobris poliitiline otsus võtta kasutusele ühistute tagatisskeem. Tema selgituste kohaselt oli valitsus sunnitud võtma Dexia suhtes kokkuleppe saavutamiseks vastu otsused [muu hulgas] Arco [...] kohta. Ühtlasi nähtub Belgia praeguse rahandusministri avaldustest, et 2008. aasta kohustus võeti eesmärgiga saada vastutasuks Arco nõusolek osaleda Dexia päästmises [...]“.

- 22 Otsuse põhjenduses 9 märkis komisjon, et 10. oktoobril 2008 teatas Belgia valitsus rahandusministri pressiteate vormis, et oli teinud otsuse võtta kasutusele kehtivale hoiuste tagatisskeemile sarnane skeem muude finantstoodete tarbeks, eriti rahandusühistute osakutele.

- 23 Otsuse põhjendus 10 on sõnastatud järgmiselt:

„21. jaanuaril 2009 kinnitasid peaminister ja rahandusminister ühises pressiteates, et eelmine valitsus [...] oli võtnud kohustuse võtta kasutusele ühistute tagatismehhanism [...]. Samal päeval avaldas Arco Belgia valitsuse pressiteate oma veebisaidil. See-eest muud rahandusühistud hoidusid paralleelide tõmbamisest hoiuste ning ühistute osakute vahel, millel tagatismehhanism põhines [...]“.

24 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 11–15 kirjeldas komisjon teatatud meetmete võtmiseni viinud õigusloome protsessi järgmiselt:

„(11) 15. oktoobril 2008 kiideti Belgia parlamendis heaks seadus, millega anti Belgia valitsusele õigus võtta meetmeid finantsstabiilsuse edendamiseks [...]. 14. novembril 2008 avaldas Belgia kuningas dekreedid, [...] millega suurendati krediitiasutuste hoiuste tagamise skeemiga tagatud summat 100 000 eurole ning võeti kasutusele samasugune tagatisskeem 21. kategooria elukindlustustoodete suhtes.

(12) 14. aprillil 2009 muutis Belgia 15. oktoobri 2008. aasta seadust, [...] millega võimaldati valitsusel võtta kuninga dekreediga kasutusele skeem, et kaitsta rahandusühistutes füüsilisest isikust partnerite sissemakstud kapitali. Kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreediga [...] muutis Belgia kuningas 14. novembri 2008. aasta dekreeti. Kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreet sisaldab täiendavaid tehnilisi üksikasju ühistute tagatisskeemi kohta.

[...]

(14) 13. oktoobril 2011 esitasid Arco kolm ühistut [...] taotluse liitumiseks ühistute tagatisskeemiga. Belgia valitsus rahuldas taotluse kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreediga [...].

[...]“.

25 Selle otsuse põhjenduses 80 ja järgmistes põhjendustes andis komisjon omapoolse hinnangu teatatud meetmele.

26 Mis puudutab abisaaja määratlemist, siis märkis komisjon otsuse põhjenduses 81, et Arco – kes hõlmab tegevusloaga ühistuid Arcopar, Arcoplus ja Arcofin (edaspidi ühiselt „Arco kontserni ühistud“) –, kellest sai 2001. aastal Dexia põhiaktsionär, ja ühistute tagatisskeemi võimalike muude abikõlblike rahandusühistute vahel on suur erinevus.

27 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 82–84 on märgitud:

„(82) Asjaolude kirjeldusest [...] nähtub selgelt, et ühistute tagatisskeem oli algusest peale kujundatud spetsiaalselt Arco jaoks, keda tabasid raskused investeringute tõttu Dexiasse. Lõpuks oli Arco ainus rahandusühistu, kes esitas taotluse meetmes osaleda.

(83) Muude rahandusühistute kohta märgib komisjon, et ühistute tagatisskeemiga liitumine oli vabatahtlik, et ministrite nõukogul oli õigus otsustada kindla ühistu liitumise heakskiitmise või tagasilükkamise ning vajaduse korral liitumise tingimuste üle, et mitte ükski muu rahandusühistu tagatisskeemiga liitumist ei taotlenud ning et osa neist distantseerus sellest otsustavalt. Samuti täheldab komisjon, et mitte ühelgi muul rahandusühistul ei tekkinud niivõrd ulatuslikke investeringutega seotud probleeme kui Arcol Dexiaga.

(84) Sellest tulenevalt järeldab komisjon, et ainus majandustegevusega tegelev üksus, kes sai realselt kasu ühistute tagatisskeemist, oli Arco.“

28 Otsuse põhjenduses 90 teeb komisjon järelduse, et ühistute tagatisskeemist teatamist ja skeemi elluviimist tuleb käsitada ühe meetmena nimetatud otsuse põhjendustes 85–89 toodud põhjustel:

„(85) Komisjon märgib, et valitsus tegi otsuse meetme võtmise kohta ja avaldas selle 10. oktoobril 2008 [...]. Ilmselgelt võttis Belgia valitsus otsuse pakkuda ühistute tagatisskeemist tulenevaid eeliseid Arcole samal ajal, kui töötati välja Dexiaga seotud 2008. aasta meetmed [...]. Meetme kohta saab üksikasjalikumalt teavet 21. jaanuari 2009. aasta pressiteatest. Alles pärast seda algas valitsuse võetud kohustuse õiguslik jõustamine.

- (86) Komisjon märgib, et 10. oktoobri 2008. aasta ja 21. jaanuari 2009. aasta pressiteadetes kasutatud sõnastused „otsustas“ ja „kohustus“ viitavad ilma igasuguse kahtluseta võetud kohustusele ja annavad aluse õigustatult uskuda, et meedet asuti ellu viima.
- (87) Ühtlasi avaldati pressiteated ametlike kanalite kaudu: 10. oktoobri 2008. aasta pressiteate saatsid välja rahandusministri talitused ning 10. jaanuari 2009. aasta pressiteade saadeti välja peaministri ja rahandusministri nimel. Nimetatud pressiteadete korduvus tugevdas nendega edastatavat sõnumit.
- (88) Komisjoni arvamuse kohaselt oli juba 10. oktoobri 2008. aasta pressiteate avaldamise ajal selge, et ühistute tagatisskeem kujutab hoiuste tagamise skeemi laiendamist. 21. jaanuari 2009. aasta pressiteade sisaldas tehnilisi täpsustusi. Kohe pärast viimase teate avaldamist avaldas Arco selle oma veebisaidil, ilmselge eesmärgiga rahustada oma füüsilisest isikust partnereid. Muu hulgas täheldab komisjon meetme ajalist sidusust, kuna alates selle esmasest avaldamisest kuninga poolt 10. oktoobril 2008 kuni dekreedil väljakuulutamiseni meede oluliselt ei muutunud.
- (89) Euroopa Kohus kinnitas oma [19. märtsi 2013. aasta] otsuses [kohtuasjad Bouygues ja Bouygues Télécom vs. komisjon ning komisjoni vs. Prantsusmaa jt, C-399/10 P ja C-401/10 P, EU:C:2013:175], et meetme väljakuulutamist ja selle tegelikku elluviimist võib käsitada ühe sekkumisena, kui seda õigustab nende ajaline järjekord, eesmärk ja ettevõtja olukord sekkumise hetkel. Lisaks, seoses vaadeldava meetmega võttis Belgia 10. oktoobril 2008 vastu otsuse (mille ta ka samal päeval avaldas) veel ühe meetme kohta, mis viidi ellu hiljem ja millel oli algele abisaajale suunatud samasugune eesmärk. Ka komisjon on oma otsustes käsitlenud meetme väljakuulutamist ja elluviimist ühe sekkumisena ning leiab, et see kujutas eelise andmist kohe selle avaldamise kuupäevast alates [...]. Lõpetuseks liigitas 2014. aasta mais ametis olev rahandusminister meetme 2008. aastal võetud kohustuseks [...].
- 29 Abi olemasolu hindamine ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses on välja toodud 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 91–110: Otsuse põhjendus 99, mis käsitleb riigi vahendite kaasatust, on sõnastatud järgmiselt.
- „(99) Mis puutub meetme seostamisse Belgia riigiga, siis on selge, et ühistute tagatisskeemi ei saa käsitada direktiivi [94/19] ülevõtmisena. Asjaomase direktiiviga on liikmesriikidelt nõutud üksnes krediidiasutuste hoiuste tagamise skeemi kasutuselevõtmist ning selle artiklis 2 on selgelt sätestatud, et hoiuste tagamise skeemidega ei hüvitata vahendeid, mis on määratletud omavahenditena. Kui liikmesriik otsustab kehtestada muid hüvitisskeeme, mis tagavad muid finantstooteid, ei tulene asjaomane otsus liidu õigusest, vaid kujutab liikmesriigi enda algatust [...].“
- 30 Otsuse põhjendustes 101–107, mis käsitlevad valikulist eelist, on märgitud:
- „(101) Ka on meede selgelt valikuline. Esiteks kehtib see üksnes ühe rahandusühistu osanike ja mitte konkureerivate ettevõtete investeerimistoodete omanike suhtes. Ettevõtted, kes pakkusid konservatiivseid võlakirju, või rahaturufondid või kapitaligarantiiga investeerimisfondid ei saanud seega pakkuda oma klientidele sarnast tagatist. Belgia sõnul on rahandusühistute eraisikutest osanike osakud sisuliselt samastatavad hoiustega [...]. Mitu Belgia esitatud asjaolu viitab aga ühistutele üldiselt ja mitte rahandusühistutele. Lisaks ei sisalda Belgia esitatud rahandusühistute osakute kirjeldus ühtegi viidet asjakohasele teabele nagu riskid, millega on seotud nimetatud vahenditesse [...] investeerimine, mida hoiuste puhul ei ole.
- (102) Meetme valikuline olemus väljendub ka siis, kui võrdleme rahandusühistute kohtlemist muude tegevusloaga mitterahanduslike ühistute kohtlemisega. Belgia tugineb rahandusühistute füüsilisest isikust partnerite erikohtlemise õigustamiseks [8. septembri 2011. aasta] Paint Graphose jt [C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550] kohtuotsusele [...].

- (103) Komisjoni arvates ei ole Belgia argumentatsioon vastuvõetav, kuna antud eelise olemus on sisuliselt erinev kohtu uuritud eelisest Paint Graphose [jt (C-78/08–C-80/08)] kohtuasjas. Belgia võetud meede sisaldab eelise andmist, mitte maksu- ega lõivuvabastust. Seepärast ei saa kolmeetapilist analüüsi, millest kohus lähtus maksusoodustuse või -vabastuse valikulisuse hindamisel, käesoleval juhul kasutada.
- (104) Kuid isegi kui Paint Graphose [jt (C-78/08–C-80/08)] kohtuotsust saaks vaadeldava meetme puhul kasutada, on viimane oma eriomastest tunnustest lähtuvalt valikuline.
- (105) Esmalt märgib komisjon, et Paint Graphose [jt (C-78/08–C-80/08)] juhtum isikust partneritega käsitatakse kõiki tootmise ja töö ühistuid, mitte vaid ühte üsna piiratud allsektorit, nagu seda on rahandusühistute sektor. Kui „päris“ ühistutele tuleks näha ette erikohtlemine (nagu väidab Belgia), siis peaks see kehtima kõigi tegevusloaga ühistute suhtes. Pelgast asjaolust, et meede piirdub rahandusühistutega, piisab meetme käsitamiseks valikulisena.
- (106) Teiseks märgib komisjon, et Belgia arvates olid justkui õigustatud rahandusühistute täiendavad eelised alates 10. oktoobrist 2008. Komisjon juhib tähelepanu asjaolule, et enne nimetatud kuupäeva kehtis tunnustatud ühistute suhtes sooduskohtlemine, mis tulenes nende eristaatusest ja mis seisnes maksuvabastuses [...]. Komisjon ei võta käesolevas otsuses seisukohta selle kohta, kas maksusoodustus oli proportsionaalne või mitte, vaid leiab, et mitte miski ei õigusta seda, et äkki – 10. oktoobril 2008 – kehtestati rahandusühistute staatusega äriühingutele täiendav hüvitis või kaitse.
- (107) Viimaks, kui komisjon analüüsiks olukorda [8. septembri 2011. aasta] Paint Graphose jt [C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550] kohtuotsusest lähtuvalt, nagu seda soovib Belgia, siis leiab ta, et mitte miski ei õigusta 100% tagatise andmist Arco (mis koosnes osaühingutest) füüsilisest isikust partneritele [...]. Belgia äriühinguõiguse üldeeskirjade taustal oleksid Arco füüsilisest isikust partnerid osaühingu staatust arvestades pidanud olema teadlikud asjaolust, et likvideerimise korral võivad nad kaotada kogu oma kapitali [...]. Muu hulgas ei ole rahandusühistu füüsilisest isikust partnerite märgitud kapitali saajaprotsendiline kaitsmine proportsionaalne meede [...] niivõrd, kuivõrd tegemist oli osanike kaitsmisega kõigi ohtude eest. Sellega tekitati põhjendamatu eelis ettevõtetele, mille osanikud oldi [...]“.
- 31 Konkurentsimoontuse ja liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamise analüüs on esitatud 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 108 ja 109. Nimetatud põhjendustes on märgitud:
- „(108) Ühistute tagatisskeem annab rahandusühistutele eelise, mida jaainvesteeringustoodete pakkujatel ega mitterahandusühistutest tegevusloaga ühistutel ei olnud. Tänu sellele sai Arco oma turuosa kauem säilitada. Arco ei kannatanud kapitali väljavoolu käes – kui, siis hiljem ja väiksemas ulatuses, kui oleks toimunud meetme puudumisel. Seepärast võib väita, et teised ettevõtted, kes pidid saama konkurentsitingimustes hakkama oma jõududega ega saanud loota ühistute tagatisskeemi eelistele, jäid ilma kapitalist, mida oleks saanud investeerida. Seega moonutas ühistute tagatisskeem konkurentsi [...]“.
- (109) Kui liikmesriik annab mõnele ettevõttele abi, võib ettevõttesisene tegevus püsida või edasi areneda viisil, mis vähendab muude liikmesriikide ettevõtete võimalusi turule (tugevamalt) siseneda [...]. Võttes arvesse investeeringustoodete rahvusvaheliste pakkujate rohkust Belgia turul, võib väita, et meede avaldas ilmselgelt mõju kogu liidu kaubandusele.“
- 32 Lähtuvalt selle otsuse põhjendustes 91–109 esitatud analüüsist järeldab komisjon põhjenduses 110, et põhikohtuasjas käsitletav „riigi vahendeid hõlmav ühistute tagatisskeem kujutab valikulist eelist Arco jaoks, moonutab konkurentsi ja avaldab mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele“ ning „seega on

täidetud kõik riigiabi kriteeriumid“. Komisjon leiab lisaks, et „[k]õik nimetatud tegurid olid olemas hiljemalt kuninga dekreeidi vastuvõtmise päeval 10. oktoobril 2011, kuid [m]eetmega loodud eelis oli aga olemas alates meetme väljakuulutamisest 10. oktoobril 2008.“

- 33 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 111–128 hindas komisjon abi kokkusobivust siseturuga. Ta järeldas otsuse põhjenduses 129, et [abi] „ei saa pidada [...] siseturuga kokkusobivaks, sest see ei ole asjakohane, vajalik ega proportsionaalne [ELTL] artikli 107 lõike 3 punkti b tähenduses ega kuulu ühegi muu sätte alla, millega reguleeritakse riigiabi kokkusobivust siseturuga.“
- 34 Kokkuvõttes leiab komisjon põhjenduses 143, et „ühistute tagatisskeem kujutab endast riigiabi äriühingutele Arcopar, Arcofin ja Arcoplus, mida Belgia on andnud ebaseaduslikult ning [ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3 rikkudes“. Samas põhjenduses ta leiab, et „[s]eega tuleb Belgial tühistada õigusakt, millel ühistute tagatisskeem põhineb (eeskätt 14. aprilli 2009. aasta seadus ja kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreet) ning nõuda Arcoparile, Arcofinile ja Arcoplusile antud eelis tagasi“.
- 35 3. juuli 2014. aasta otsuse artikkel 1 sätestab, et „[t]agatisskeem, mille Belgia kehtestas ebaseaduslikult Arco rahandusühistute [kontserni] kasuks, rikkudes [ELTL] artikli 108 lõiget 3, ei ole siseturuga kokkusobiv.“
- 36 Otsuse artikli 2 lõike 1 kohaselt tuleb Belgial abi vastavalt komisjoni arvutustele abisaajatelt sisse nõuda. Otsuse artikli 2 lõige 4 sätestab, et „[a]lates käesolevast otsusest teatamise kuupäevast hoidub Belgia jätkuvalt tegemast väljamakseid artiklis 1 osutatud abimeetme alusel“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 37 Finantskriisi ja eelkõige Belgia-Prantsuse panga Dexia rekapitalizeerimisega seoses seadsid Belgia ametiasutused 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 alusel sisse tagatisskeemi, mis nägi hoiuste kaitsmise erifondi kaudu ette 100 000 euro ulatuses tagatisskeemi liikmeks olevatesse rahandusühistutesse investeeritud füüsiliste isikute varade hüvitamise nende ühistute maksevõimetuse korral. Kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreediga kinnitati Dexia ühe põhiaktsionäri Arco kontserni ühistute vastuvõtmine nimetatud skeemi vastavalt kuninga 14. novembri 2008. aasta dekreedile, mida on muudetud kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreediga.
- 38 Ajavahemikus detsembrist 2011 kuni jaanuarini 2012 esitasid Paul Vervloet, Marc De Wit, Edgard Timperman, Godelieve Van Braekel, Patrick Beckx, Marc De Schryver, Guy Deneire, Steve Van Hoof, pensionide rahastamise asutus Ogeo Fund, Schaarbeeki kommuun ja Frédéric Ensich Famenne Raad van State'le (riiginõukogu, Belgia) hagi kuninga 10. oktoobri 2011. aasta ja 7. novembri 2011. aasta dekreetide tühistamiseks. Nad väitsid sisuliselt seda, et nimetatud dekreedid rikuvad Belgia põhiseaduses sõnastatud võrdsuse põhimõtet, kuna tekitavad sellise ühistu füüsilisest isikust aktsionäride, kelle suhtes saab nimetatud dekreetidega kehtestatud tagatisskeemi kohaldada, ja teiste finantssektorile lähedaste ühistute füüsilisest isikust aktsionäride, kellele nimetatud skeem ei laiene, erineva kohtlemise.
- 39 Kuna Raad van State (riiginõukogu) leidis, et need kuninga dekreedid põhinevad 22. veebruari 1998. aasta seaduse artiklil 36/24 ja jäävad seetõttu Belgia seadusandja enda kehtestatud piiridesse ning erinev kohtlemine, millele viidatakse, tuleneb õigusnormist, esitas ta Grondwettelijk Hofile (konstitutsioonikohus, Belgia) mitu eelotsuse küsimust, mis puudutavad nimetatud artikli kooskõla Belgia põhiseadusega.
- 40 Grondwettelijk Hof (konstitutsioonikohus) leiab esiteks, et ministrite nõukogu väidab erineva kohtlemise põhjendusena, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakud on analoogsed pangahoiustega, mille puhul sätestab direktiiv 94/19 liikmesriikidele kohustuse näha ette tagatisskeem.

Arco kontserni äriühingud, kes on menetlusesse astunud Raad van State (riiginõukogu) menetluses, väidavad, et 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkt 3 on selle direktiivi rakendussäte, kuna ühistute osakutel on kõik hoiusetoote tunnused.

- 41 Neil asjaoludel leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selleks, et määrata kindlaks, kas Belgia seadusandja võis volitada kuningat seadma sisse skeemi, millega tagatakse lisaks pangahoiustele selliste osakute väärtus, mida omavad füüsilisest isikust partnerid finantssektoris tegutsevates tegevusloaga ühistutes, tuleb teada, kas vastavalt direktiivi 94/19 artiklile 2 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 20 ja 21 ning võrdse kohtlemise põhimõttega oli seadusandja volitatud või isegi kohustatud selliselt tegutsema.
- 42 Teiseks, Grondwettelijk Hof märgib komisjoni 3. juuli 2014. aasta otsusega seoses, et meetme võimaliku valikulisuse hindamine ELTL artikli 107 kohaldamisel on teatud osas sarnane Belgia põhiseadusega tagatud võrdsuse põhimõtte ja diskrimineerimise keelu põhimõtte järgimise hindamisega. Konstitutsioonikohus täpsustab, et Belgia riik ja Arco kontserni äriühingud, kes vaidlustasid nimetatud kohtus selle otsuse, on esitanud tühistamishagi Euroopa Liidu Üldkohtule. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et need äriühingud on temale esitatud argumente kinnitanud ja täiendanud Üldkohtule esitatud tühistamishagis, millele need äriühingud viitasid.
- 43 Grondwettelijk Hofi (konstitutsioonikohtu) sõnul heidavad nimetatud äriühingud komisjonile ette, et viimane on rikkunud ELTL artikli 107 lõiget 1, artikli 108 lõiget 2 ja artikli 296 teist lõiku, samuti tõendamiskohustust ja tõendite kogumist puudutavaid menetlusnorme, tuginedes kahele väitele, mis puudutavad 3. juuli 2014. aasta otsuse selle osa kehtivust, millega kvalifitseeritakse kõnealune meede uueks riigiabiks. Nad väidavad esiteks, et ei ole saanud valikulist eelist ja teiseks, et nimetatud meede ei kahjusta ega ähvarda kahjustada konkurentsi, ega avalda mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele.
- 44 Esimese väite raames vaidlevad äriühingud esmalt vastu komisjoni järeldusele, mille kohaselt saavad nemad 3. juuli 2014. aasta otsuses tuvastatud riigiabist kasu. Väidetavalt said kõnealusest meetmest otseselt kasu finantssektoris tegutsevate ühistute füüsilisest isikust partnerid ja Dexia, millesse Arco kontserni äriühingud on investeerinud. Samas on Dexiale antud abi heaks kiitnud komisjon.
- 45 Arco kontserni äriühingud vaidlevad järgmisena vastu komisjoni järeldusele, mille kohaselt 10. oktoobri 2008. aasta ja 21. jaanuari 2009. aasta avaldused ning kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreet kujutavad endast ühte ja sama riigi sekkumist. Nad selgitavad selles osas, et 10. oktoobri 2008. aasta pressiteates ei ole neid nimeliselt nimetatud.
- 46 Kolmandaks vaidlevad äriühingud vastu komisjoni järeldusele, mille kohaselt tulenes eelis äriühingute jaoks asjaolust, et nende füüsilisest isikust partneritel oli alates 10. oktoobrist 2008 tagatis, et nende osakud on Belgia riigi poolt kaitstud. Komisjon ei ole oma järelduse põhjendamiseks tõendeid esitanud. Nimelt ei andnud kõnealune meede Arco kontserni äriühingutele kapitaliturgudele paremat juurdepääsu. Belgia valitsuse avaldused 2008. ja 2009. aastal ei avaldanud väidetavalt mingisugust mõju äriühingute konkurentsiolukorrale. Pealegi ei võinud komisjon tugineda oletusele, et eelis on olemas, kuna Belgia riigi antud tagatis ei ole piiramatult ega tasuta.
- 47 Arco kontserni äriühingud väidavad neljandaks, et kõnealune meede ei ole mingil juhul valikuline. Komisjon ei ole nende sõnul põhjendanud, miks ta võrdles rahandusühistuid mitterahanduslike ühistute ja muude finantsinstitutsioonidega. Komisjon ei ole tõendanud, et õiguslikult ja faktiliselt sarnastes olukordades olevaid ettevõtjaid on koheldud erinevalt ning on seega rikkunud põhjendamiskohustust. Rahandusühistute olukord on eriline, võttes arvesse eelkõige nende aktsionäre, kellest 99% moodustavad väikehoiustajad, loa olemasolu, mis kõrvaldab igasuguse spekulatiivse suhtumise, piiranguid saadavatele dividendidele ning nende maksualast kohtlemist, mis on sarnane hoiustest saadud tulule. Igal juhul õigustavad selle korra eristavat mõju süsteemi laad ja ülesehitus. Selles osas viitavad Arco kontserni äriühingud 8. septembri 2011. aasta kohtuotsusele Paint Graphos jt (C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550).

- 48 Äriühingud väidavad viiendaks, et 3. juuli 2014. aasta otsus ei ole nõuetekohaselt põhjendatud. Nende sõnul ei ole komisjon eelise olemasolu piisavalt põhjendanud.
- 49 Oma teise väite põhjendamiseks vaidlevad Arco kontserni äriühingud vastu esiteks komisjoni järeldusele, mille kohaselt võib kõnealune meede kahjustada konkurentsi. Komisjonil ei olnud põhjendatud alust arvata, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga rahandusühistute kapital oli investeerimistoodete pakkujatele või tegevusloaga mitterahanduslikele ühistutele kättesaadav. Teiseks väidavad äriühingud, et komisjon ei ole põhistanud oma järeldust, mille kohaselt võidakse kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust.
- 50 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib nendest väidetest lähtudes, kas 3. juuli 2014. aasta otsus on ELTL artikleid 107 ja 296 arvestades kehtiv.
- 51 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab kolmandaks, et kui Euroopa Kohus peaks leidma, et asjaomane otsus on kehtetu põhjusel, et komisjon ei ole 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punktis 3 ette nähtud skeemi kvalifitseerimist uueks riigiabiks nõuetekohaselt põhjendanud, siis tuleb veenduda ka selles, et ükski muu põhjendus ei võimaldaks kvalifitseerida nimetatud skeemi uueks riigiabiks, millest oleks tulnud ELTL artikli 108 lõike 3 alusel komisjonile teatada.
- 52 Neljandaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui Euroopa Kohus peaks leidma, et 3. juuli 2014. aasta otsus on kehtiv, siis tuleb kindlaks määrata kuupäev, millest alates hakati kõnealust riigiabi rakendada. Nimetatud otsuses ei ole seda kuupäeva sõnaselgelt välja toodud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib selle kohta esiteks, et nimetatud otsuse kohaselt teatati komisjonile kõnealusest tagatisskeemist 7. novembri 2011. aasta kirjaga, ja teiseks, et kuninga 3. märtsi 2011. aasta dekreet, mille alusel 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkt 3 sai seadusandliku jõu, jõustus 1. aprillil 2011. Ent kuivõrd nimetatud riigiabi ei saanud käsitada rakendatuna kuninga 3. märtsi 2011. aasta dekreeidi vastuvõtmise või jõustumise kuupäeva seisuga, jäi kahtlus seoses küsimusega, kas Belgia riik rikkus ELTL artikli 108 lõikest 3 tulenevat kohustust. Artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkt 3 annab kuningale üksnes volituse seada sisse kõnealune tagatisskeem ning tegelikult määrati selline tagatis kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreeidi alusel alles kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreediga. Lisaks oli kahtlus seoses küsimusega, kas komisjonil oli 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjenduses 110 alust järeldada, et kõik riigiabi komponendid olid olemas hiljemalt kuninga 10. oktoobri 2011. aasta dekreeidi vastuvõtmise kuupäeval, kuid kõnealuse meetmega tekitatud eelis oli olemas juba alates meetme väljakuulutamise 10. oktoobril 2008.
- 53 Grondwettelijk Hofi (konstitutsioonikohus) hinnangul ei nähtu 3. juuli 2014. aasta otsusest selgelt komisjoni hinnang, et kõnealust meedet rakendati kuninga 3. märtsi 2011. aasta dekreeidi vastuvõtmise või jõustumise kuupäeva seisuga, või nimetatud kuupäevadest varasemal kuupäeval, ega selle institutsiooni hinnang, et nimetatud abi rakendati nendest kuupäevadest hilisemal kuupäeval. Nimetatud juhtudest esimese puhul tuleb kinnitada, et kõnesoleva kuninga dekreeidi vastuvõtmine on ELTL artikli 108 lõikega 3 vastuolus. Teisel juhul tuleb kontrollida, kas – võttes arvesse eelkõige ajavahemikku, mis jäi nimetatud kuninga dekreeidi jõustumise ja selle dekreeidi rakendusdekreetide vahele – kuninga 3. märtsi 2011. aasta dekreet on vastuolus ELTL artikli 108 lõikega 3, mis nõuab, et komisjoni tuleb informeerida „aegsasti“.
- 54 Neil asjaoludel otsustas Grondwettelijk Hof (konstitutsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas direktiivi [94/19] artikleid 2 ja 3 tuleb – vajaduse korral koostoimes [harta] artiklitega 20 ja 21 ning võrdsuse üldpõhimõttega – tõlgendada nii, et
- a) need näevad liikmesriikidele ette kohustuse tagada finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid samamoodi nagu hoiuseid;

- b) nendega on vastuolus see, et liikmesriik teeb üksusele, kellel on kohustus osaliselt tagada selles direktiivis nimetatud hoiuseid, ülesandeks tagada ka kuni 100 000 euro ulatuses nende füüsiliste isikute osade väärtus, kes on finantssektoris tegutseva tegevusloaga ühistu partnerid?
2. Kas [3. juuli 2014. aasta] otsus on kooskõlas ELTL artiklitega 107 ja 296, kuivõrd selles kvalifitseeritakse otsuse esemeks olev tagatisskeem uueks riigiabiiks?
 3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas ELTL artiklit 107 tuleb tõlgendada nii, et skeem, millega riik annab tagatise füüsilistele isikutele, kes on finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute partnerid, on 22. veebruari 1998. aasta seaduse [...] artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkti 3 tähenduses uus riigiabi, millest tuleb Euroopa Komisjonile teatada [...]?
 4. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav, siis kas Euroopa Komisjoni kõnealune otsus on kooskõlas ELTL artikli 108 lõikega 3, kui otsust tõlgendatakse nii, et selle kohaselt rakendati riigiabi enne 3. märtsi 2011 või 1. aprilli 2011 või ühel neist kahest kuupäevast, või kui otsust tõlgendatakse vastupidi nii, et selle kohaselt rakendati riigiabi hilisemal kuupäeval?
 5. Kas ELTL artikli 108 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriigil võtta sellist meetet, nagu on ette nähtud 22. veebruari 1998. aasta seaduse [...] artikli 36/24 lõike 1 punktis 3, kui selle meetmega rakendatakse riigiabi või kui meede kujutab endast juba rakendatud riigiabi ning Euroopa Komisjonile ei ole sellest riigiabist veel teatatud?
 6. Kas ELTL artikli 108 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriigil ilma [...] komisjoni eelnevalt teavitamata võtta sellist meetet, nagu on ette nähtud 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 punktis 3, kui see meede kujutab endast riigiabi, mida ei ole veel rakendatud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

- 55 Mõned Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud, kes on esitanud Euroopa Kohtule seisukohti, on väljendanud kahtlusi eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuste vastuvõetavuse üle, leides, et viimastel puudub seos põhikohtuasja esemega. Nad nimelt leiavad, et kuna asjaomane vaidlus kuulub Belgia põhiseaduse valdkonda, ei ole direktiiv 94/19 ega ELTL artiklid 107 ja 108 kohaldatavad.
- 56 Sellega seoses tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vahelise koostöö raames ainult asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul pädevus kohtuasja eripärasid arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma lahendi tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, tuleb Euroopa Kohtul üldjuhul otsus teha (kohtuotsused, 15.1.2013, Križan jt, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 53, ja 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Järelikult kehtib eeldus, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse võib Euroopa Kohus jätta läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmne, et liidu õigusnormi tõlgendamine, mida liikmesriigi kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule

ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud tarviliku vastuse andmiseks talle esitatud küsimustele (kohtuotsused, 15.1.2013, Križan jt, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 54, ja 30.5.2013, Halaf, C-528/11, EU:C:2013:342, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 58 Antud juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et Grondwettelijk Hofile (konstitutsioonikohus) on esitatud küsimus, kas 22. veebruari 1998.aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkt 3 rikub Belgia põhiseaduse artiklitega 10 ja 11 tagatud võrdsuse ja diskrimineerimise keelu põhimõtet, kuna põhjustab finantssektoris tegutsevate tegevusloaga rahandusühistute füüsilisest isikust aktsionäride ja nimetatud sektoris tegutsevate muude äriühingute aktsionäride vahelise erineva kohtlemise.
- 59 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 30 ja 31 sisuliselt märkis, nähtub nii eelotsusetaotlusest kui ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu vastusest Euroopa Kohtu palutud selgitusele, mida viimane küsis vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 101, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et enne kui ta annab hinnangu sellele, kas finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute füüsilisest isikust partnerite osakute tagatisskeem, mida lubab 22. veebruari 1998. aasta seaduse artikli 36/24 lõike 1 esimese lõigu punkt 3, on Belgia põhiseadusega kooskõlas, tuleb tal kontrollida selle sätte kokkusobivust liidu õigusega. Kui peaks selguma, et põhikohtuasjas käsitletav tagatisskeem nähti ette direktiiviga 94/19, võib finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute füüsilisest isikust aktsionäride ja selles sektoris tegutsevate muude äriühingute füüsilisest isikust aktsionäride erinev kohtlemine olla põhjendatud. Kui aga peaks selguma, et selline tagatisskeem on liidu õigusega vastuolus, kuna see ei ole kooskõlas direktiivi 94/19 sätetega või ELTL artiklitega 107 ja 108, ei ole eespool nimetatud aktsionäride erinev kohtlemine põhjendatud.
- 60 Neil asjaoludel ei näi ilmne, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotletud liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega.
- 61 Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused tunnistada vastuvõetavaks.

Esimene küsimus

- 62 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub esimese küsimusega selgitada sisuliselt seda, kas direktiivi 94/19 artikleid 2 ja 3 tuleb – vajaduse korral koostoides harta artiklitega 20 ja 21 ning võrdse kohtlemise üldpõhimõttega – tõlgendada nii, et need näevad liikmesriikidele ette kohustuse võtta vastu finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute selline tagatisskeem nagu põhikohtuasjas, ning eitava vastuse korral, kas eespool nimetatud sätetega on vastuolus, kui liikmesriik võtab sellise skeemi vastu.
- 63 Direktiivi 94/19 artikli 3 lõike 1 esimese lõigu kohaselt näevad liikmesriigid ette ühe või mitme hoiuste tagamise skeemi sisseseadmise oma territooriumil.
- 64 Selleks et hinnata selle sättega liikmesriikidele pandud kohustuse ulatust, et teha kindlaks, kas see kohustus hõlmab finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute sellise tagatisskeemi vastuvõtmise kohustust, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleb analüüsida, kas need osakud kuuluvad direktiivi 94/19 esemelisse ja isikulisse kohaldamisalasse.
- 65 Esiteks, mis puudutab direktiivi 94/19 esemelist kohaldamisala, siis nähtub direktiivi pealkirjast, et see puudutab „hoiuste“ tagamise skeeme. Direktiivi artikli 1 punkti 1 esimese lõigu kohaselt on hoius igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksma, ning igasugune krediidasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat.

- 66 Euroopa Kohtu valduses olevatest dokumentidest nähtub, et selliste äriühingute osakud, nagu on põhikohtuasjas käsitletavatel finantssektoris tegutsevatel tegevusloaga ühistutel, ei kuulu nimetatud määratluse alla. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 40 märgib, näib hoopis, et sisuliselt on selliste osakute puhul tegemist osalusega asjaomase äriühingu omakapitalis, samal ajal kui direktiivis 94/19 nimetatud hoiuseid iseloomustab see, et need kuuluvad krediidasutuse võõrkapitali hulka.
- 67 Lisaks, kui direktiivi 94/19 artikli 1 esimeses lõigus antud määratluse kohaselt tuleb need hoiused kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt omanikule tagasi maksta, peegeldab kõnealuste finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute väljavõtmisel omanike saadud summa nimetatud äriühingute kasumiarengut. Selliste osakute omandamine sarnaneb niisiis rohkem äriühingute aktsiate omandamisele – mille puhul ei näe direktiiv 94/19 ette ühtki tagatist – kui pangakontole sissemaksete tegemisele.
- 68 Lisaks, erinevalt sellest, milline näib olevat Belgia valitsuse seisukoht, ei ole kõnealuste finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakud samastatavad Ühendkuningriigi ja Iirimaa elamuhoiupankade osakutega, mida vastavalt direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 1 teisele lõigule käsitatakse hoiustena.
- 69 Seda seetõttu, et esiteks puudutab „hoiuse“ mõiste laiendamise erijuhtum juba oma sõnastuse kohaselt ainult Ühendkuningriigi ja Iirimaa elamuhoiupankade osakuid, mitte aga Belgia õiguse alusel asutatud finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid. Üheski direktiivi 94/19 artikli 1 punkti 1 teise lõigu sõnastuse või ettevalmistavate materjalide osas ei ole märgitud, et see säte peab hõlmama muid instrumente kui need, mis on seal sõnaselgelt mainitud. Teisalt välistab nimetatud säte sõnaselgelt elamuhoiupankade kapitali moodustavate osakute laienduse. Seega kujutavad finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute sellised osakud nagu põhikohtuasjas endast osalust äriühingu omakapitalis, nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktist 66.
- 70 Teiseks, mis puudutab direktiivi 94/19 isikulist kohaldamisala, siis tuleb märkida, et selle direktiivi artikli 1 punkti 1 esimeses lõigus nimetatud kahte liiki hoiustel on ühine tunnus see, et neid mõlemaid saab paigutada krediidasutustesse. Seega, selleks, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid saaks käsitada „hoiustena“ direktiivi 94/19 tähenduses, on igal juhul vajalik, et ka neid äriühinguid saaks käsitada „krediidasutustena“ selle direktiivi tähenduses.
- 71 Direktiivi 94/19 artikli 1 punkt 4 annab mõiste „krediidasutus“ määratluse, mille kohaselt on need ettevõtjad, kelle tegevuseks on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine üldsuselt ja laenu andmine oma huvides. Ent eelotsusetaotlusest ega Euroopa Kohtule esitatud seisukohtadest ei nähtu, et nimetatud äriühingute tegevus seisneks laenu andmises oma huvides. Samuti ei selgu, et nad võtaksid üldsuselt vastu hoiuseid või annaksid korrapäraselt oma huvides laenu, mis on iseloomulik pankadele.
- 72 Sellest tuleneb, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute sellised osakud nagu põhikohtuasjas ei kuulu direktiivi 94/19 esemelisse ega isikulisse kohaldamisalasse. Järelikult ei saa asuda seisukohale, et direktiivi 94/19 artikli 3 lõike 1 esimene lõik paneb liikmesriikidele kohustuse võtta vastu selline finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeem nagu põhikohtuasjas.
- 73 Seda järeldust ei sea kahtluse alla võrdse kohtlemise üldpõhimõttest tulenev kaalutus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus oma esimeses küsimuses samuti välja tõi.
- 74 Selles osas on Euroopa Kohus oma otsuses leidnud, et võrdse kohtlemise põhimõtte kujutab endast liidu õiguse üldpõhimõtet, mis on sätestatud harta artiklites 20 ja 21 ning mis nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui see on objektiivselt põhjendatud (vt eelkõige kohtuotsus, 14.9.2010, Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon jt, C-550/07 P, EU:C:2010:512, punktid 54 ja 55 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 75 Ent nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktidest 65–72 ja nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 49, erinevad finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute sellised osakud, nagu on kõne all põhikohtuasjas, liidu õigusega ette nähtud hoiuste tagamise eesmärki silmas pidades krediidasutustesse paigutatud hoiustest ka siis, kui need võivad mõnes mõttes, eelkõige seoses maksustamise, Belgia riigi poolse reguleerimise ja populaarsusega üldsuse seas, meenutada klassikalisi hoiutooteid.
- 76 Seega tuleb analüüsida küsimust, kas direktiiviga 94/19 on vastuolus see, kui liikmesriik võtab vastu finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid puudutava sellise tagatisskeemi nagu põhikohtuasjas.
- 77 Siinkohal tasub märkida, et direktiivi 94/19 artikli 2 teise taande kohaselt ei hüvita tagatisskeemid kõiki vahendeid, mida direktiivi 89/299 artiklis 2 määratletakse „omavahenditena“.
- 78 Direktiivi 89/299 artikkel 2 puudutab aga üksnes „krediidasutuste“ – mis on selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 (viitega direktiivi 77/780, mida on muudetud direktiiviga 86/524, artiklile 1) määratletud kui ettevõtjad, kelle tegevuseks on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine üldsuselt ja laenu andmine oma huvides – konsolideerimata omavahendeid. See määratlus kattub direktiivi 94/19 artikli 1 punktis 4 antud määratlusega.
- 79 Nagu nähtub aga käesoleva kohtuotsuse punktist 71, ei kuulu põhikohtuasjas käsitletavad finantssektoris tegutsevad tegevusloaga ühistud krediidasutuste määratluse alla.
- 80 Tuleb märkida, et direktiivi 2006/48, mis asendas direktiivi 89/299, artikkel 57 käsitleb samuti „krediidasutuste“ konsolideerimata omavahendeid, mis on esimesena nimetatud direktiivi artikli 4 punktis 1 samuti määratletud nii, nagu direktiivis 94/19 sätestatud krediidasutused.
- 81 Seega ei näi asjaolu, et Belgia õiguses ette nähtud tagatisskeemi laiendatakse sellistele finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakutele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, iseenesest olevat direktiivi 94/19 artikli 2 teise taandega vastuolus.
- 82 Seda tõlgendust toetab asjaolu, et direktiiv 94/19 piirdub tagatisskeemide valdkonnas vaid minimaalse ühtlustamisega, nagu nähtub selle direktiivi põhjendustest 8, 16 ja 17.
- 83 Olgugi et direktiivi 94/19 sätted ei takista liikmesriikidel laiendada vastavalt nendele sätetele siseriikliku õigusega ette nähtud hoiuste tagatisskeeme finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakutele, ei või selline laiendamine siiski kahjustada nimetatud direktiiviga ette nähtud hoiuste tagatisskeemi kasulikku mõju (vt selle kohta kohtuotsus, 23.11.2006, Lidl Italia, C-315/05, EU:C:2006:736, punkt 48) ega minna vastuollu EL toimimise lepingu sätetega, eelkõige artiklitega 107 ja 108.
- 84 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 58 sisuliselt märkis, võib hoiuste tagamise kasulikku mõju kahjustada see, kui liikmesriik koormab oma riiklikku hoiuste tagamise skeemi ulatuslikult riskidega, mis ei ole selle skeemi eesmärgiga otseselt seotud. Seda seetõttu, et mida suuremad on maandatavad riskid, seda enam nõrgeneb hoiuste tagamine ja seda vähem saab hoiuste tagamise skeem – sisuliselt samaks jäävate vahenditega – aidata saavutada direktiivi 94/19 topelteesmärki, milleks on – nagu nähtub selle direktiivi põhjendusest 1 – hoiustajatele tagatise andmine krediidasutusse paigutatud hoiuste peatamise korral ja pangandussüsteemi stabiilsuse suurendamine (vt selle kohta kohtuotsus, 2.9.2015, Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, punkt 21).
- 85 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas sellise tagatisskeemi vastuvõtmine, mis puudutab finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid, mis on kõne all põhikohtuasjas, võib kahjustada direktiivi 94/19 alusel Belgia õigusega ette nähtud tagatisskeemi kasulikku mõju.

- 86 Sellega seoses tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul arvesse võtta asjaolu, et niisuguse skeemi vastuvõtmisest, mis puudutab finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakuid, mis on kõne all põhikohtuasjas, saab kasu suur hulk Belgia tagatisskeemiga hõlmatud väikeinvestoreid, samuti asjaolu, et Arco kontserni äriühingud, kes on liitunud selle tagatisskeemiga veidi enne selles ette nähtud tagatisele tuginemist, ei ole selle rahastamises varem osalenud.
- 87 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 94/19 artikleid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et need ei näe liikmesriikidele ette kohustust võtta vastu finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute selline tagatisskeem nagu põhikohtuasjas, ega seda, kui liikmesriik võtab sellise skeemi vastu tingimusel, et see skeem ei kahjusta sellise hoiuste tagatisskeemi kasulikku mõju, mille sisseseadmise kohustuse näeb liikmesriikidele ette nimetatud direktiiv – mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul, ning kui see on kooskõlas ELTL artiklitega 107 ja 108.

Teine küsimus

- 88 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada sisuliselt seda, kas 3. juuli 2014. aasta otsus läheb vastuollu ELTL artiklitega 107 ja 296, kuivõrd otsus kvalifitseerib finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeemi, mis on kõne all põhikohtuasjas, uueks riigiabiks.
- 89 Esiteks, mis puudutab ELTL artiklit 107, siis tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on abina kvalifitseerimiseks tarvis, et oleks täidetud kõik järgmised tingimused. Esiteks peab olema tegemist sekkumisega riigi poolt või riigi ressurssidest. Teiseks peab see sekkumine potentsiaalselt kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust. Kolmandaks peab see soodustama abisaajat. Neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi (vt eelkõige kohtuotsused, 10.6.2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 31, ja 29.3.2012, 3M Italia, C-417/10, EU:C:2012:184, punkt 37).
- 90 Kuigi asjaolu, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeem, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on seostatav riigiga ning et viimane koondab riigi vahendeid, ei ole sellisena vaidlustatud, leiavad Arco kontserni äriühingud ja Belgia valitsus siiski, et kolm muud tingimust, mis võimaldavad nimetatud tagatisskeemi kvalifitseerida „riigiabiks“, ei ole täidetud. Nad ei nõustu sellega, et nimetatud skeem annab Arco kontserni äriühingutele valikulise eelise, et see mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustab konkurentsi. Niisiis tuleb selleks, et teha kindlaks, kas komisjonil oli oma 3. juuli 2014. aasta otsuses põhjendatud alus kvalifitseerida see skeem riigiabiks, analüüsida, kas kolm nimetatud tingimust on täidetud.
- 91 Mis puudutab finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeemiga, mis on kõne all põhikohtuasjas, Arco kontserni äriühingutele antud valikulist eelist, siis tuleb esiteks märkida, et 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendustes 82–84 leidis komisjon, et Arco oli ainus, kes sellest skeemist tegelikult kasu sai.
- 92 Arco kontserni äriühingud leiavad, et nimetatud skeemist ei saa nad kasu, vaid selle eesmärk on anda eelis finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute füüsilisest isikust partneritele ning Dexia pangale, kelle põhiaktsionäriks on nimetatud kontsern ja kelle päästmisele kaasa aitamiseks oli finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeem mõeldud.
- 93 Tuleb meenutada, et riigiabiks loetakse ka kõik riigi sellised sekkumised, mis võivad oma vormist sõltumata otseselt või kaudselt soodustada ettevõtjaid või mida tuleb pidada majanduslikuks eeliseks, mida abisaajast ettevõtja tavalistes turutingimustes ei oleks saanud (vt eelkõige kohtuotsused, 8.5.2013, Libert jt, C-197/11 ja C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 83, ning 3.4.2014, Prantsusmaa vs. komisjon, C-559/12 P, EU:C:2014:217, punkt 94 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 94 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 74–76 märgib, ei ole mingit kahtlust, et põhikohtuasjas käsitletava finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeemiga soodustatakse Arco kontserni, kuhu kuuluvad äriühingud on ise – erinevalt teistest finantssektoris tegutsevatest tegevusloaga äriühingutest – liitumist taotlenud ning seda ka saanud. Nimelt, tagatisskeemiga kaitsti Arco kontserni ohu eest, kui erainvestorid peaksid otsustama kontserni äriühingutest lahkuda ja samal ajal loodi talle kui põhiaktsionärile tingimused kavandatud Dexia panga rekapiitaliseerimises osalemiseks.
- 95 Asjaolu, et muud huvitatud isikud, nimelt Arco kontserni kuuluvate äriühingute ja Dexia panga eraisikutest hoiustajad võisid samuti saada nimetatud tagatisskeemist teatavaid eeliseid, ei välista olemuslikult, et nimetatud kontsern sai sellest kasu.
- 96 Teiseks tuleb meenutada, et ELTL artikli 107 lõikega 1 on keelatud abi, mis „soodustab teatavaid ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“, see tähendab valikuline abi (kohtuotsused, 28.7.2011, Mediaset vs. komisjon, C-403/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:533, punkt 36, ja 14.1.2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punkt 54).
- 97 Antud juhul leiab komisjon 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjenduses 101, et selline finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeem nagu põhikohtuasjas on „selgelt valikuline“, Arco kontserni äriühingud aga tagatisskeemi valikulisusele antud hinnanguga ei nõustu.
- 98 Selles küsimuses tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et ELTL artikli 107 lõike 1 alusel tuleb kindlaks teha, kas antud õigusliku korra raames võetud siseriiklik meede soodustab „teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“ võrreldes teistega, kes asuvad nimetatud korra eesmärki silmas pidades võrreldavas õiguslikus ja faktilises olukorras (kohtuotsused, 28.7.2011, Mediaset vs. komisjon, C-403/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:533, punkt 36, 14.1.2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punkt 55; tänane kohtuotsus, komisjon vs. Hansesstadt Lübeck, C-524/14 P, punkt 41; tänane kohtuotsus, komisjon vs. World Duty Free Group jt, C-20/15 P ja C-21/15 P, punkt 54).
- 99 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 65–83, laiendas Belgia Kuningriik Belgia õigusega hoiuste suhtes ette nähtud tagatisskeemi sellistele finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakutele nagu põhikohtuasjas. Tagatisskeem annab neile ühistutele majandusliku eelise võrreldes teiste ettevõtjatega, kes pakuvad oma osakuid aktsiatena müügiks ja kellele see skeem ei laiene.
- 100 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 81 sisuliselt märkis, on sellised finantssektoris tegutsevad tegevusloaga ühistud nagu Arco kontserni ühistud – pidades silmas hoiuste tagatisskeemiga taotletavat eesmärki, mis direktiivi 94/19 esimese põhjenduse kohaselt seisneb vajaduses tagada hoiustajate kaitse, kui krediidasutustele usaldatud hoiused peatatakse, ja suurendada pangandussüsteemi stabiilsust – vaatamata nende ühistute juriidilisest laadist tulenevatele eripäradele sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras teiste ettevõtjatega, olenemata sellest, kas viimased on või ei ole ühistud, kes pakuvad oma osasid aktsiatena müügiks ja võimaldavad seega üldsusel teha investeringu, mille suhtes hoiuste tagatisskeemi ei kohaldata.
- 101 Seega saavad finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakutele Belgia õigusega ette nähtud tagatisskeemi laiendamise tulemusel need ühistud majandusliku eelise võrreldes teiste ettevõtjatega, kes on nimetatud skeemiga taotletavat eesmärki silmas pidades sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras, ning seetõttu on see skeem valikuline.
- 102 Seoses tingimustega, mis puudutavad finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute tagatisskeemi mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja konkurentsi moonutamist, mida see skeem võib kaasa tuua, olgu meenutatud, et siseriikliku meetme riigiabiks lugemiseks ei tule tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja tegelikku konkurentsi moonutamist, vaid tuleb

üksnes uurida, kas abi võib mõjutada seda kaubandust ja kahjustada konkurentsi (kohtuotsused, 29.4.2004, Itaalia vs. komisjon, C-372/97, EU:C:2004:234, punkt 44; 15.12.2005, Unicredito Italiano, C-148/04, EU:C:2005:774, punkt 54, ja 19.3.2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punkt 54).

- 103 Antud juhul näib esiteks, et komisjonil oli 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjenduses 108 alust asuda seisukohale, et tänu põhikohtuasjas käsitletavale tagatisskeemile sai Arco kontsern oma turuosa kauem säilitada ega kannatanud kapitali väljavoolu käes – kui, siis hiljem ja väiksemas ulatuses, kui oleks toimunud meetme puudumisel, ning seepärast jäid teised ettevõtjad, kes pidid saama konkurentsitingimustes hakkama oma jõududega ega saanud loota ühistute tagatisskeemi eelistele, ilma kapitalist, mida oleks saanud investeerida.
- 104 Teiseks, kui liikmesriigi poolt antav abi tugevdab mõne ettevõtja seisundit ühendusesiseses kaubanduses võrreldes konkureerivate ettevõtjatega, tuleb viimati nimetatuid käsitleda ettevõtjatena, keda see abi mõjutab (vt eelkõige kohtuotsused, 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze jt, C-222/04, EU:C:2006:8, punkt 141, ja 8.5.2013, Libert jt, C-197/11 ja C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 77). Seejuures pole tingimata vajalik, et abi saav ettevõtja osaleks ise liikmesriikidevahelises kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võidakse siseriiklikku tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule (kohtuotsus, 8.5.2013, Libert jt, C-197/11 ja C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 105 Euroopa Kohus on lisaks leidnud, et asjaolu, et üks majandussektor (nagu finantsteenuste sektor) on liidu tasandil sellise ulatusliku liberaliseerimisprotsessi ese, mis muudab aluslepingus ette nähtud kapitali vabast liikumisest juba johtuda võiva konkurentsi veelgi tugevamaks, annab tunnistust abi tegelikust või võimalikust mõjust liikmesriikidevahelisele kaubandusele (vt selle kohta kohtuotsused, 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze jt, C-222/04, EU:C:2006:8, punktid 142 ja 145, ja 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 51).
- 106 Asjaolu, millele tuginevad Belgia valitsus ja Arco kontsern, et finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute füüsilisest isikust partnerite valduses olevate osakute väärtus on üldjuhul väiksem, ei välista olemuslikult seda, et põhikohtuasjas käsitletav tagatisskeem võiks moonutada konkurentsi ja kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust.
- 107 Põhikohtuasjas vaidlusaluse tagatisskeemi mõju konkurentstile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele hinnates tuleb lähtuda kõikidest finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakutest, mitte konkreetse füüsilisest isikust partneri tagatud kapitalist. Euroopa Kohus on aga seisukohal, et see, et igal juhul on abisumma suhteliselt vähetähtis või et abi saav ettevõtja on suhteliselt väike, ei välista iseenesest liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamise võimalust (kohtuotsused, 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punkt 81, ja 14.1.2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punkt 68).
- 108 Järelikult oli komisjonil õigustatult alust arvata, et konkurentsi moonutamise ja liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamisega seotud tingimused olid antud juhul täidetud.
- 109 Teiseks, seoses ELTL artikliga 296 palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada sisuliselt seda, kas kõnealuse tagatisskeemi kvalifitseerimine „riigiabiks“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses on 3. juuli 2014. aasta otsuses piisavalt põhjendatud.
- 110 Nagu tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, peavad ELTL artikli 296 kohased põhjendused vastama asjaomase akti laadile ning neist peab selgelt ja üheselt nähtuma akti vastu võtnud institutsiooni arutluskäik, nii et huvitatud isikutel oleks võimalik mõista võetud meetme põhjendusi ja

pädeval kohtul teostada oma kontrolli (kohtuotsused, 15.4.2008, Nuova Agricast, C-390/06, EU:C:2008:224, punkt 79, ja 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 44).

- 111 Kuivõrd „riigiabina“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses kvalifitseerimiseks on vaja, et on täidetud kõik selles sättes nimetatud tingimused, peab komisjon otsust, milles ta kinnitab riigiabi olemasolu, kõiki neid tingimusi silmas pidades põhjendama (kohtuotsus, 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 112 Praegusel juhul ei vasta 3. juuli 2014. aasta otsus neile nõuetele.
- 113 Tuleb tõdeda, et see otsus on õiguslikult piisavalt põhjendatud osas, milles on selgelt ja ühemõtteliselt (otsuse põhjendused 91–110) välja toodud põhjused, miks komisjon leidis, et kõik ELTL artikli 107 lõikes 1 nimetatud tingimused on antud juhul kontrollitud.
- 114 Selles osas tasub meenutada, et ei ole nõutud, et põhjendus täpsustaks kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna otsuse põhjenduse vastavust ELTL artikli 296 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja asjaomase valdkonna õiguslikku regulatsiooni silmas pidades (vt selle kohta kohtuotsused, 24.11.2005, Itaalia vs. komisjon, C-138/03, C-324/03 ja C-431/03, EU:C:2005:714, punkt 55, ja 19.3.2015, Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 94).
- 115 Lisaks näib, nagu märgib komisjon, et põhjenduse väidetava puudumise kinnituseks Arco kontserni ühistu poolt esitatud osade argumentide, nagu need on toodud eelotsusetaotluses, eesmärk oli vaielda vastu pigem 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendusele ja mitte selle põhjendusele. Sama kehtib argumenti puhul, mille ühistud esitasid komisjoni poolt eelise olemasolu tõendamiseks viidatud kohtupraktika vastu, ning nende argumentide puhul, mille ühistud esitasid konkurentsi moonutamise ja liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamise tingimuste kohta.
- 116 Euroopa Kohus on leidnud, et ELTL artikli 296 teises lõigus sätestatud põhjendamiskohustus kujutab endast olulist vorminõuet, mida tuleb eristada põhjenduste põhjendatusest, mis puudutab vaidlusaluse akti sisulist õiguspärasust (vt kohtuotsus, 17.9.2015, Total vs. komisjon, C-597/13 P, EU:C:2015:613, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 117 Siit järeldub, et teise küsimuse analüüsimisel ei ilmnenu ühtki asjaolu, mis võiks mõjutada 3. juuli 2014. aasta otsuse kehtivust.

Kolmas küsimus

- 118 Arvestades teisele küsimusele antud vastust, ei ole kolmandale küsimusele vaja vastata.

Neljas kuni kuues küsimus

- 119 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub neljanda kuni kuuenda küsimusega selgitada esiteks sisuliselt seda, kas ELTL artikli 108 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus põhikohtuasjas käsitletava tagatisskeemi rakendamine, ja teiseks, kas 3. juuli 2014. aasta otsus läheb selle sättega vastuollu kuupäeva osas, mida komisjon luges tema tuvastatud riigiabi rakendamise alguseks.
- 120 Tuleb meenutada, et ELTL artikli 108 lõike 3 esimene lause paneb liikmesriikidele kohustuse informeerida kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta. Vastavalt ELTL artikli 108 lõike 3 viimasele lausele ei tohi liikmesriik kavatsatud meetmeid rakendada enne, kui komisjon on nimetatud menetluse järgi teinud lõpliku otsuse. Sättes kehtestatud keelu eesmärk on tagada, et abi

mõju ei avalduks enne, kui komisjonil on olnud võimalus mõistliku tähtaja jooksul abikava üksikasjalikult analüüsida ja algatada vajaduse korral ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud menetlus (kohtuotsus, 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 121 ELTL artikli 108 lõige 3 näeb seega ette uute abikavade ennetava kontrolli (kohtuotsused, 11.12.1973, Lorenz, 120/73, EU:C:1973:152, punkt 2; 21.11.2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 25, ja 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 58).
- 122 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nähtub, et ebaseaduslik on abimeede, mida rakendatakse ELTL artikli 108 lõikest 3 tulenevaid kohustusi eirates (kohtuotsus 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 123 Antud juhtumi puhul tuleneb 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendusest 1, et põhikohtuasjas käsitletavast tagatisskeemist informeeriti komisjoni alles 7. novembril 2011, ehk kuupäeval, mil Arco kontserni ühistute taotlus kapitali kaitsmiseks selle skeemi abil samal kuupäeval vastu võetud kuninga dekreediga rahuldati.
- 124 Sedavõrd hilist teatamist ei saa mingil juhul pidada piisavalt aegsaks ELTL artikli 108 lõike 3 tähenduses.
- 125 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjendus 110, mille kohaselt oli riigiabi moodustavad tegurid olemas hiljemalt kuninga dekreeidi vastuvõtmise päeval 10. oktoobril 2011, kuid kõnealuse tagatisskeemiga loodud eelis oli olemas alates Belgia valitsuse poolt meetme väljakuulutamisel 10. oktoobril 2008, ei võimalda ühemõtteliselt välja selgitada kuupäeva, mida komisjon luges kõnealuse tagatisskeemi rakendamise alguseks.
- 126 Ilma et oleks vaja välja selgitada, kas 3. juuli 2014. aasta otsusega tuvastatud riigiabi rakendati alates Belgia valitsuse pressiteatega selle esmakordsest väljakuulutamisel 10. oktoobril 2008, või alles kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreediga, või hoopis ühel nende kahe kuupäeva vahele jääval kuupäeval, millele viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, tuleb siiski märkida, et kuna need, kes said kõnealusest tagatisskeemist kasu, omandasid õiguse liituda nimetatud skeemiga hiljemalt kuninga 7. novembri 2011. aasta dekreeidi alusel, toimus meetmest teatamine viimati nimetatud kuupäeval igal juhul ajal, mil see ei olnud enam „plaani“ staadiumis ELTL artikli 108 lõike 3 tähenduses. Seega, nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 118 märkinud, on komisjon rikkunud ennetava kontrolli põhimõtet.
- 127 Sellest tulenevalt oli komisjonil 3. juuli 2014. aasta otsuse põhjenduses 143 igati alust järeldada, et Belgia [Kuningriik] „on andnud ebaseaduslikult ning [ELTL] artikli 108 lõiget 3 rikkudes [riigiabi] põhikohtuasjas käsitletava tagatisskeemi näol.
- 128 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes tuleb neljandale kuni kuuendale küsimusele vastata, et ELTL artikli 108 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus põhikohtuasjas käsitletav tagatisskeem, kuna viimast rakendati nimetatud sättest tulenevaid õigusi rikkudes.
- 129 Esitatud küsimuste analüüsimisel ei ilmnenu ühtegi asjaolu, mis võiks mõjutada 3. juuli 2014. aasta otsuse kehtivust.

Kohtukulud

¹³⁰ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiivi 94/19/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2005. aasta direktiiviga 2005/1/EÜ, artikleid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et need ei näe liikmesriikidele ette kohustust võtta vastu finantssektoris tegutsevate tegevusloaga ühistute osakute selline tagatisskeem nagu põhikohtuasjas, ega seda, kui liikmesriik võtab sellise skeemi vastu tingimusel, et see skeem ei kahjusta sellise hoiuste tagatisskeemi kasulikku mõju, mille sisseadmise kohustuse näeb liikmesriikidele ette nimetatud direktiiv – mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul, ning kui see on kooskõlas ELTL artiklitega 107 ja 108.
2. Grondwettelijk Hofi (konstitutsioonikohus, Belgia) esitatud eelotsuse küsimuste analüüsimisel ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis mõjutaks komisjoni 3. juuli 2014. aasta otsuse 2014/686/EL, mis käsitleb riigiabi SA.33927 (12/C) (ex 11/NN), mida on andnud Belgia Rahandusühistute füüsilisest isikust partnerite osalusi kaitsev tagatisskeem, kehtivust.
3. ELTL artikli 108 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus põhikohtuasjas käsitletav tagatisskeem, kuna viimast rakendati nimetatud sättest tulenevaid õigusi rikkudes.

Allkirjad